

Ματθαῖος Παπαρρούσης, ἐγγώριος.
 Κωνσταντῖνος Ζέρβας, ἐκ Μονοδενδρίου.
 Δημήτριος Κυρίσης, ἐξ ἄνω Σουδενῶν.
 Ἰωάννης Ζηκίδης, ἐγγώριος, εἰς δύο ἐποχὰς διδάξας.
 Παναγιώτης Γιαούλης, ἐκ Τσερβαρίου.
 Νικόλαος Πράσινος, ἐξ Ἀρτσιόστης.
 Δημήτριος Χαδέλλης, ἐκ κάτω Σουδενῶν.
 Κωνσταντῖνος Παπαγιαννόπουλος, ἐκ Μπάγιας.
 Στέφανος Παριάλης, ἐγγώριος.
 Ἰωάννης Παπᾶ Ζήση, ἐκ Κουκουλίου.
 Κωνσταντῖνος Νόσος, ἐκ Μονοδενδρίου.
 Σπυρίδων Χασιώτης, ἐκ »
 Φίλιππος Δαουδῆς, ἐγγώριος.
 Νικόλαος Ζηκίδης, ἐγγώριος.
 Εὐγένιος Χασιώτης, ἐκ Μονοδενδρίου.
 Γεώργιος Δημητριάδης, ἐκ νήσου Ἰωαννίνων.
 Παπᾶ Γεώργιος Θεμελῆ, ἐκ Μονοδενδρίου.
 Παπᾶ Δημήτριος Σακελλάριος, εἰς πολλὰς ἐποχὰς χρηματίσας διδάσκαλος

Τὴν σημείωσιν ταύτην κατέχω ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ φιλτάτου μοι ἐκεῖ
 νου ἐν Ἀθήναις συσπουδαστοῦ Γεωργίου Ζηκίδου παναρίστου ἑλληνι-
 στοῦ (Νοεμβ. 1886). Ὁ μακαρίτης παρέδωκέ μοι καὶ ἐπιστολὴν πρὸς
 αὐτὸν ἀπευθυνομένην τοῦ παπᾶ Ἰωάννου Νικολαΐδου ἐκ Κάτω Βείσης¹ τῇ
 5ῃ Ὀκτωβρίου 1886. Ἐν ταύτῃ γίνεται λόγος καὶ περὶ ὑπάρξεως ἐν τῷ
 ἱερῷ ναῶ Εὐαγγελίου ἐκ μεμβράνης. «Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐκ μεμβράνης
 «Εὐαγγελίου εἷς τινα χάρτην, γράφει ὁ παπᾶ Ἰωάννης, εἰσὶ τινα γεγραμ-
 »μένα, ἀλλ' εἶναι δυσανάγνωστα. Περὶ τὰ τέλη δὲ σχεδὸν εἰς ἓν φύλλον
 »ἀναπληροῦν τὸ ἐκ μεμβράνης ἀπολεσθὲν εἰσὶ γεγραμμένα χειρογράφως
 »τὰ ἑξῆς :

«Τὸ παρὸν θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἠγοράσθην ἐστοιχειώθην καὶ

¹) Οὐδεμίαν δυστυχῶς μνειάν ἐν ταῖς οἰκείαις §§ τοῦ Σχεδιάσματος τοῦ Παρὰνίκα εὑρον. Ὅρα μοι καὶ τὴν γραφὴν Βείσοα (Ζηκίδης), Βίσοα (Σάρρος), Βεζήσοα καὶ Βε-
 ζήτσα, Βεζίσοα, Βεῖσοα, Βεήσοα. Μετίτω ὁ βουλόμενος καὶ τὴν Δ. Μ. Σάρρου ὠραίαν
 σημείωσιν τὴν ἐν ΗΧ, Β' σ. 291, περὶ τῆς κοινότητος ἢ τῶν κοινοτήτων τῆς Βίσης
 ἀνακεφαλαιοῦσαν ὅλα τὰ περὶ αὐτῆς. Ἡ παρὰ Büchner (1914) παραπομπὴ ἐν τῷ
 τύπῳ λελανθασμένη ΕΦ. Α'. Αὐτόθι γράφεται καὶ Βήσοα.

Ἐν σελ. 163 τῆς Ἐπειρωτικῆς τοῦ ἐν ΚΠ. Ἡπειρωτικοῦ Συλλόγου (ἔτ. Β', 1875)
 ἀναγινώσκειται : Ἄνω Βίσοα. Κάτ. 370. Σχολεῖον ἑλληνοαλληλοδιδασκτικόν. Μαθηταὶ
 30, ὧν κοράσια 4. Ὁ διδάσκαλος μισθὸν λ. 28, ἃς ἀποστέλλει ἐτησίως ἢ «κυρία
 Ἀγγελικὴ Παπάζογλου.»

«ἐκοσμήθην παρ' ἐμοῦ Γεωργίου Λέκα καὶ μέγα ποστέλλνικου τοῦ ἐξ Ἰωαν-
 νίνων ἐκ χώρας Βεζήτσας, καὶ ἀφιερῶθη αὐτὸ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ὑπερα-
 γίας Θεοτόκου ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ Βεζήτσα διὰ μνημόσυνον ἐμὸν καὶ τῶν
 γονέων τῶν ἡμετέρων καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες καὶ λειτουργοῦντες εὐχεσθε
 ὑπὲρ ἡμῶν. Ὅστις δ' ἂν βουληθεῖη συλῆσαι αὐτὸ ἐκ τοῦ εἰρημένου
 ναοῦ ἔχέτω τὰς ἀράς τῶν τῆς Θεοφόρων πατέρων καὶ τὴν Παναγίαν
 ἀντίδικον.»

Ἐν εἵκει τῆς θεογονίας αἰκῆς'.

«Ἐν δὲ τῷ τέλει ὀπισθεν τοῦ σανιδώματος εἰς τὴν ἐξ ἀργύρου καὶ
 ἐπικεχρυσωμένην εἰκόνα τῆς Κοιμήσεως τῆς Παναγίας εἰσὶ σκαλιστὰ τὰ
 ἐξῆς † «Ἐτούτο θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ὑπάρχει τοῦ κυρίου Γεωρ-
 γίου Ἰοσιτελνίκου καὶ τὸ ἀφιέρωσεν εἰς τὴν Παναγίαν εἰς τὴν Βεζή-
 τσα. Α. Χ. Κ. Σ.»

«Εἰς ἕτερον δὲ ἐκ χάρτου Εὐαγγέλιον ἀρχαιότερον τῶν τριακοσίων
 ἐτῶν ἀναφέρεται χειρογράφως ὅτι ἀφιερῶθη καὶ τοῦτο εἰς τὴν ἱερὰν Μο-
 νῆν Βεζήτσας».

Τὰ ἱερὰ ταῦτα κειμήλια διασφύζονται ἔτι; Τοῖς ἀρμοδίοις ἢ ἀπάν-
 τησις ¹.

β'. Περὶ σχολείου ἐν Ζίτση, πατρίδι τοῦ μακαρίτου Τζέτζη τοῦ μου-
 σικολογιστάτου, οὐδεμίαν ποιεῖται μνησίαν ὁ Παρανίκας. Ἄς μοι ἐπιτραπῆ
 ἵνα σημειώσω ὅτι ἐν τῇ «**Συμβολῇ** εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν ἐν Ἰωαννίνο
 Σχολείων» πραγματεία, ἣν ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ περιοδικῷ *Παρνασσῷ* κατὰ
 τὸ 1886, τῇ ἐπιθυμίᾳ καλλίστου εὐπατρίδου Ἑπειρώτου τοῦ μακαρίτου
 Ν. Τσιγαρά, ἀναφέρει πρὸς ἄλλοις ὅτι φιλομουσώτατος ἱεράρχης ὁ πρῶην
 Βουζαίων Κωνσταντῖος... κατέβαλεν ἀφειδῶς κεφάλαια «διὰ νὰ οὐστήσῃ
 εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Ζίτσαν οὐχὶ μόνον σχολεῖον τῆς παλαιᾶς ἑλλη-
 νικῆς γλώσσης, ἀλλὰ καὶ τῶν κοινῶν λεγομένων γραμμάτων». Ἐγραψε
 μάλιστα «εἰς τοὺς προεστῶτας νὰ ἐκλέξωσι τόπον ἀρμόδιον διὰ κτίριον
 οὐτεῖλας τὰ ἀναγκαῖα ἔξοδα πρὸς οἰκοδομὴν σχολείου εὐρυχώρου διὰ νὰ
 κατοικῶσι καὶ πτωχοὶ μαθηταί». Περιγράφεται ἡ οἰκοδομὴ ἐν τῷ *Λογίῳ*
Ἑρμῆ τοῦ Ὀκτ. 1819 ὅτι περιεῖχε δώδεκα μεγάλας κάμαρας καὶ ὅτι ἠδύ-
 τρεπίσθη μὲ λαμπρὰ ἐπιπλα. Βεβαιῶ τοὺς εὐμενεῖς ἀναγνώστας τῶν γραμ-

¹ Ὁ ἀγαπητὸς συνάδελφος κ. Δ. Μ. Σάρος, ἐκπαιδευτικὸς σύμβουλος, ἐκ βιβλίων τῆς Κάτω Βίτσης ἔχει δημοσιεύσει ἐν Δ. Ι Ε. Ἑταιρείας. Ἐνθυμήσεις, ὡς ἐν Ν. Ἑλληνομν. Ζ' παρατήρησα, μετὰ παρατηρήσεων.

[Ὁ αὐτὸς κ. Δ. Μ. Σάρος ἐδημοσίευσεν καὶ περιγραφὴν τοῦ εἰρημένου σωζο-
 μένου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Κάτω Βίτσης κῶδ. κ. α., ὡς καὶ τὰς ἀνωτέρω καὶ ἄλλας ἐπιγρα-
 φὰς ἐν τῷ Παλαιογραφικῷ Ἑράνῳ του (=Φιλολ. Συλλ. Κ/πόλεως τόμ. ΑΓ') 1914
 σελ. 104 κ. ἐξ. Σημ. τ. Δ'. Η. Χ.]

μῶν τούτων, ὅτι καὶ τότε πρὸ 40ετίας τὰ ἄνω συναρμολογῶν συνεκινού-
 μην καὶ τότε ὅταν ἐπὶ γήρατος οὐδῶ πατῶν καὶ πολλοὺς παραλληλι-
 σμούς καὶ στοχασμούς ἐν νῶ ἀνακαλῶν θαυμάζω ἄνδρας τοιούτους, ἐφ'
 οἷς εἴτε λόγῳ εἴτε πράξει οἱ ἀείμνηστοι ἐν καιροῖς χαλεποῖς μετῆλθον
 καὶ ἔδρασαν, λύχνος καὶ φῶς τοῖς μετ' αὐτοὺς χρησιμεύοντες.

Καὶ ὅταν ἀκόμη τοῖς ἀνωτέρω προσθέσω ὅτι ὁ ἰδρυτὴς τῆς Σχολῆς
 Κωνσταντῖος ἔπεμψεν ἐκ Βουκουρεστίου βιβλία ὧν ὁ ἀριθμὸς συνεπο-
 σοῦτο εἰς τετρακισχιλίους τόμους καὶ ὅτι ὥρισε κατ' ἔτος ἵνα στέλλων-
 ται καὶ ἕτερα ὅπως συμπληρωθῆ βιβλιοθήκη πλουσία περιεκτικὴ οὐ μό-
 νον ἑλληνικῶν ἀλλὰ καὶ εὐρωπαϊκῶν συγγραμμάτων καὶ ἀκόμη πλέον ὅτι
 καὶ τοὺς μισθοὺς τριῶν διδασκάλων ἐξησφάλισε, τίς λέγω ἀναγινώσκων
 τὰς γραμμὰς ταύτας καὶ τοὺς καιροὺς ἐκείνους ἀναπολῶν δὲν συγκινεῖται
 καὶ αὐτὸς καὶ δὲν εὐλογεῖ τὸ ὄνομα τοιούτου ἀνδρός; Ἄρα γε τῶν ἄνω
 ὑπάρχει τι μνημεῖον καὶ νῦν ἔτι μνήμης ἀγαθῆς καὶ ὁσίας τοῦ εὐγενοῦς
 τούτου Ἡπειρώτου; ¹.

Προέβην εἰς τὴν ὑπόμνησιν τῶν ἄνω πραγμάτων, διότι ἐν τῇ Ἡπει-
 ρωτικῇ Βιβλιογραφίᾳ κατεπόθη ἡ μνεῖα τῆς Ζήτησης ἐν τῇ περὶ Ἰωαννίνων
 γενικότητι, ὡς καὶ ἡ τοῦ ἐν αὐτῇ μοναστηρίου Ἡλιοῦ τοῦ Θεοβίτου.

Διὰ τὸ μοναστήριον τοῦτο ἀκριβῶς νομίζω ὅτι ἀνάγκη ἵνα ἐπιση-
 μειώσω τοῖς ἀρμοδίοις πρὸς ἔλεγχον, εἰς ὃν ἐνταῦθα ἐν τόπῳ ἀναχωρη-
 τηρίου ζῶν ἀδυνατῶ ἵνα προβῶ καὶ ὑποδείξω ὅτι ὁ μακαρίτης ἐκεῖνος
 μεσαιωνοδίφης ὁ Παπ. Κεραμεὺς ἐδημοσίευσεν εἰς τὰ «Ἑλληνικὰ Γράμ-
 ματα» Likhatcheff, Πετροπόλει, 1907 ² καὶ σιγίλλιον Γρηγορίου τοῦ
 Ε', μηνὶ Νοεμβρίῳ τοῦ 1797 κεχροτισμένον, ἐν ᾧ τὸ μοναστήριον τοῦτο
 καὶ τὸ ἐν Βουκουρεστίῳ μετόχιον αὐτοῦ, ὧν τὴν κυριότητα καὶ τὰς προ-
 σόδους κατὰ παλαιότερον σιγίλλιον ἐπὶ Προκοπίου τοῦ 1787 εἶχεν ἡ
 Σχολὴ τοῦ Γκιούμα πάλιν δικαιούται ἵνα αὐτὰς νέμηται. Τὸ περὶ οὗ ὁ
 λόγος σιγίλλιον ἐξεδόθη τῇ ἐγγράφῳ αἰτήσει τοῦ σχολάρχου Κοσμᾶ Ἰπα-
 λάνου, ἣν ἐδημοσίευσεν ἐν Παρνασσῶ τοῦ 1886. Ζητητέον ὅμως ἂν τὸ
 ἐπὶ Προκοπίου σιγίλλιον, οὗ γίνεται μνεῖα ἐν τῷ ὑπ' ἐμοῦ δημοσιευθέντι
 σιγίλλιῳ τοῦ ἔτους 1805 καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Κεραμέως εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ
 ἀνεκοίνωσεν ὄλον ἐν τῷ Ταχυδρομῶ ΚΠόλεως κατὰ τὸ 1904 ὁ Παρα-
 μυθίας Λεόντιος (Ἐλευθεριάδης) ³.

¹) Ἐν τῇ βιβλιογραφίᾳ Bürgcher κατὰ τὸ 1889 ἀναφέρεται ἐκδοθὲν φυλλάδιον
 περὶ Ζήτησης ὑπὸ Ε. Γ. Γεωργιάδου. Τοῦτο δὲν εἶδον.

²) Σελ. κδ' καὶ 21—27.

³) Ἐν τῇ Ἡπειρωτικῇ Βιβλιογραφίᾳ ὁ κ. Ν. Βέης (σελ. 135) ἀναγράφει εἰς τὸ
 1771. Ὁ κ. Γεδεῶν (Π. Πίν.) σημειοῦται εἰς τὸ 1787. Μή τι τυπογραφικὸν λάθος
 ὑπαισιῆλθεν; Ἄλλος πατριάρχης κατὰ τὸ 1771 καὶ ἄλλος κατὰ τὸ 1781; Ἐξετασθήτω.

Γ'.

§ 1. α'. Ἐν τῇ Βιβλιογραφίᾳ τοῦ παλαιοῦ φίλου μου μακαρίτου L. Büchner ἀξιον, νομίζω, διορθώσεως τὸ ὀνοματεπώνυμον συγγραφέως βιβλίου ὄσφ σπανίου τόσφ καὶ ἐνδιαφέροντος, ὅπερ φέρει τίτλον τόνδε:

«Ἀπολογία εἰς τὸ ἡ κοιτὶς τοῦ Ἑλληνισμοῦ Ἑπειρος Ἀλβανία «1878 σ. 103». Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐτυπώθη ἐν ΚΠόλει, τύποις τῶν ἀδελφῶν Ἀγγελιδῶν, συνέγραψε δὲ αὐτὸ ἀνὴρ ἐπιμελής καὶ φιλόδοξος ὁ Ἰωάννης Βρέτος, οὐχὶ Βρετὸς ἢ Βρετός, ὡς ἐξεδόθη. Εἰς τὴν παρατήρησιν ταύτην ὠρμήθη, διότι πρώτιστα πάντων δυνατὸν κάλλιστα ἵνα ἐκληφθῆ ὡς συγγραφεὺς Ἰωάννης ὁ Βρετός, εἰς τῶν τριῶν τοῦ Νεολόγου ΚΠ διευθυντῶν—συντακτῶν συγχρονίζων ἀκριδῶς καὶ γνώριμος κατὰ σύμπτωσιν τῷ Βρέτῳ, αὐτὸς δὲ μετὰ τὸν ἀπὸ τοῦ Νεολόγου χωρισμὸν καὶ ἐκδότης νέου Ἡμερολογίου ἐν Ἀθήναις μετὰ τὸ 1900. Περιττὸν ἴσως δὲν εἶναι εἰς προσθέσω ὅτι ἂν μὴ τὸ κύριον ὄνομα, τὸ ἐπώνυμον ὅμως ἔφερον καὶ ὁ τῆς «Νεοελληνικῆς Φιλολογίας» συνθέτης Α. Π. Βρετός (1854, 57, Ἀθήναις) καὶ ὁ τοῦ ἀρχαιοτέρου ἐν Παρισίοις φερωνύμου Ἡμερολογίου Μαρίνος Βρετός¹.

β'. Ἐπειδὴ ἐν τῷ Νεολόγῳ τῆς ΚΠ κατὰ Μάϊον τοῦ 1878, ἦτοι πρὸ τῆς κεκινημένης ἐκείνης ἐνάρξεως τοῦ Βερολινίου Συνεδρίου, κατεχωρίσθη (ἀρ. 2780 καὶ 2785) ἄρθρον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἡ κοιτὶς τοῦ Ἑλληνισμοῦ Ἑπειρος, Ἀλβανία!!! (οὕτω) καὶ ὑπογραφὴν «εἰς Ἑπειρώτης», δι' οὗ ἀνεσκευάζοντο μετὰ δριμύτητος τὰ γραφόμενα τοῦ Ἀβδουλ βέη Φράσσαρη, καὶ αἱ ἐπὶ τοῦ λίκνου καὶ τῆς κοιτίδος τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀξιώσεις αὐτοῦ, ἐλέγοντο δὲ ἱστορικαὶ ἀλήθειαι—πικραί, ὁ Βρέτος ἔκ τινων ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ, ὅπερ καὶ αὐτούσιον παρατίθησι τῷ ἀμερολήπτῳ ἀναγνώστῃ, ὑποστηριζομένων ἀφορμώμενος ὀνομάζει τοὺς Ἀλβανούς Σκυπετάρους, δικαιολογεῖ τὴν ὀνομασίαν ταύτην. «Τὸ ὄνομα Ἀλβανοὶ οὐτε ἑλληνικὴ οὐτε σκυπεταρικὴ λέξις ἐστὶ, ξένοι δὲ ἔξωθεν ἐβάπτισαν τοὺς Σκυπετάρους εἰς αὐτὸ (σελ. 31). . . ὅσοι δὲ ἐκ τοῦ ὀνόματος Ἀλβανοὶ ἠθέλησαν ἵνα εὕρωσι τὴν καταγωγὴν ἡμῶν ἠπατήθησαν, ἀπεπλανήθησαν, ἐγὼ δὲ ἔχων καὶ εἰδὼς τὸ γνήσιον ὄνομα ἀποστρέφομαι αὐτὸ καὶ χάριν τῶν μὴ εἰδόντων ὀνόμασα τοὺς Σκυπετάρους μέχρι τοῦδε τοῦ λόγου Ἀλβανούς. Τὸ ὄνομα Σκυπετᾶρος ἢ Σκιπετᾶρος ἐστὶ λέξις σκυπεταρικὴ καὶ σημαίνει Ἀετινός. . . » Ὁ Βρέτος περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης καταγωγῆς τῶν μὴ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων μνημονευο-

¹ Αὐτὸς ὁ Β. Τζούρας, στρατιωτικὸς, συγγραφεὺς τῆς «Ἱστορικῆς Μελέτης περὶ τῆς ἑλληνικῆς Σημείας (Κερκύρα, 1908)» ἐν αὐτῇ τῇ ἀφιερωτικῇ εἰς τὸν Μ. Βότσαρη σελίδι παραπέμπει αὐτῇ λέξει: «Ἴδε Ἡμερολόγιον Βρέτιου (οὕτω) τοῦ ἔτους 1866, ἐκδ. Παρισίων».

μένων Σκυπετάρων λόγον ποιούμενος ἐφεξῆς καὶ εἰς γλωσσικὰς ἐρεῦνας προβαίνει, δι' ἧς παραπέμπω εἰς τοὺς τῆς σήμερον ἡμέρας γλωσσολόγους. Ἐν παράδειγμα, ὡσπερ ἔν τῶν τρωγαλίων τῆς σκυπεταρικῆς τραπέζης, τῶν πολλῶν ἀναγνωστῶν χάριν, ἐπιτραπήτω μοι ἵνα προσφέρω (σελ. 45).

«Ἀφροδίτη . . . παράγεται ἐκ τοῦ ἀφρός καὶ δύω. Ἀλλ' Ἀφροδίτη λέγεται καὶ ὁ πρωϊνὸς ἀστὴρ, ὁ αὐγερινός» καὶ ἐκ τῆς Σκυπεταρικῆς γίνεται παραγωγή συμφωνοτάτη τῇ σημασίᾳ καὶ τῇ φωνῇ ἀφρο-δίτα—πλησίον ἢ ἡμέρα . . . Σκυπετᾶροι εἶναι ἀπόγονοι τῶν Πελασγῶν. Ἡ γλῶσσα ἡμῶν, λέγει (σ. 97), δὲν ἀποστερεῖ τῆς ἐλληνικῆς εὐγενείας. ἀποδεικνύει δ' ἡμᾶς ἅτε μίαν μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐθνικὴν πηγὴν ἔχουσαν, ἀναντιρρήτως καὶ μετόχους αὐτῆς».

«Καὶ διατί ὅσον ἡμεῖς οἱ Σκυπετᾶροι σεβόμεθα καὶ τιμῶμεν καὶ ἀγαπῶμεν καὶ κηδόμεθα καὶ θυσιαζόμεθα διὰ τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν πράγματι, πολλοστὸν κἂν καὶ αὐτοὶ νὰ μὴ εὐχωνται μόνον ἵνα καὶ ἡμεῖς γράφωμεν καὶ τὴν γλῶσσαν ἡμῶν καὶ ἀπορρίψωμεν τὴν βαρβαρότητα; Οὕτως ὑπαγορεύει ὁ ἄγαν πατριωτισμός, ἵνα ποιῶσιν ἐχθροὺς τοὺς αἰωνίους καὶ δεδοκιμασμένους φίλους;»

γ'. Σημειωτέον ὅτι ἡ ὑπαρξὶς τοῦ βιβλίου τούτου ἦτο ἄγνωστος τῷ μακαρίτῃ *Μηλιαράκη*, τῷ γράψαντι τὴν «Νεοελληνικὴν Γ. Φιλολογίαν» (1889) ὡς καὶ τῷ Büchner, ὅστις ἐδημοσίευσεν καὶ κριτικὴν ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦ *Μηλιαράκη* μετὰ τινῶν προσθηκῶν ἐν *Globus* (1891, σ. 367). Ἐν καιρῷ κατὰ τὸ 1890 ἀνεκοίνωσα τὰ κατ' αὐτὸ καὶ τινὰ περὶ Ἑπειρωτικῶν τῷ Büchner μάλιστα καὶ τὴν πολυσέλιδον ὑπ' ἐμοῦ ἐπίκρισιν τοῦ *μηλιαρακικοῦ* βιβλίου κατ' ἀπαίτησιν τοῦ μακαρίτου Σταύρου *Βουτυρά* ἐν τῷ ἀκμάζοντι τότε *Νεολόγῳ* τύποις ἐκδοθεῖσαν ¹.

§ 2. Ἔτος 1908. Ἐν τῇ *Βιβλιογραφίᾳ* τοῦ μακαρίτου Büchner ἐπίσης παρενεβλήθη—ἀπορίας ἄξιον—καὶ ἡ τῷ 1908 προσγεγραμμένη Διατριβὴ τοῦ φιλιτάτου *Ι. Μηλιοπούλου*, καλλίστου μελετητοῦ τῆς Ἱστορίας καὶ Ἀρχαιολογίας τῶν ἀνατολικῶν τοῦ Βοσπόρου προαστείων, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποῦ ἔκειντο τὰ Ὀνωράτου». Αὕτη ἐκ παραδρομῆς μετετοπίσθη εἰς τὴν Βιβλιογραφίαν τῆς Ἠλείρου ἐκ τῆς τοῦ Βοσπόρου ἢ τῆς ΚΠόλεως καθόλου. Αὐτόθι διορθωτέον ἀκόμη τὴν παραπομπὴν εἰς τὸν τ. Α' τοῦ Ε. Φ. Συλλόγου (καὶ οὐχὶ τὸν Α.) σ. 215—217.

§ 3. Ἔτος 1909. *Α. Κονδύλης*. Περὶ τῆς καθόδου τῶν Σελλῶν γιγάν-

¹) *Νεοελλ. Γεωγρ. Φιλολογία*, ἦτοι κατάλογος τῶν ἀπὸ τοῦ 1800—1889 γεωγραφηθέντων ὑπὸ Ἑλλήνων ὑπὸ Ἀντωνίου *Μηλιαράκη*. Ἐν Ἀθήναις, 1889 8ον σ. 128.

Κρίσεις, Διορθώσεις, Προσθήκαι ὑπὸ *Β. Α. Μυστακίδου*, ἐν ΚΠόλει, τύποις *Νεολόγου* 8ον σ. 89 ἐν λεπτοῖς στοιχείοις ἐν 100 ἀντιτύποις.

των εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀθ[ῆναι]. Ἡ ὠραία αὕτη πραγματεία τοῦ γυμνασιάρχου Κονδύλη, ἀτελῶς ἀναφερομένη πραγματεύεται περὶ Καθόδου τῶν Σελλῶν καὶ τῶν Γιγάντων εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ νέου δὲ τρόπου ἐκτίθησι τὰ τῆς προϊστορικῆς ταύτης τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας περιόδου. Αὕτη παρέχει, κατὰ τοὺς κρίναντας αὐτήν, νέα διδάγματα, ἀξία προσοχῆς καὶ δι' ἄλλους λόγους, «διότι ἐν αὐτοῖς καὶ τὸ περὶ καταγωγῆς τῶν Ἀλβανῶν ἐνδιαφέρον διὰ τὸν Ἑλληνισμόν ζήτημα διδάσκεται».

Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ ἀξιολόγῳ ἑφημερίδι τῶν Ἀθηνῶν «Κράτει» ἀπὸ τῆς 30 Ἰουλίου—μέχρι 3 Σεπτεμβρίου 1909. Ἐξεδόθη ἰδιαιτέρως;

(ἠτοιμάσθη κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1928).

Δ'.

Ἐν τῷ 87ῳ τεύχει τῆς *R. d. Etudes Grecques* (1907) δημοσιεύεται ἐνδιαφέρουσα μελέτη τοῦ Borpe ὑπὸ τὸν τίτλον «Le Cousulat Général de Morée et ses Dépendances». Εἰς τὸ Γενικὸν προξενεῖον τοῦ Μορέως ὑπήγετο καὶ τὸ Πρακτορεῖον ἢ Ὑποπροξενεῖον τῆς Ἄρτης. Ὅτι κατὰ τὸ 1809 ἀπὸ τῆς Κορώνης μετηνέχθη ἡ ἔδρα τοῦ Γ. Προξενείου τῆς Γαλλίας εἰς τὰς Πάτρας κατ' αἴτησιν τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ τῶν Ἰονίων Νήσων, ἡ θέσις αὕτη ἔλαβε νέαν σπουδαιότητα, μείζονα δ' ἔτι μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν Ἰωαννίνων ἀποχώρησιν κατὰ τὸ 1814 τοῦ Rouqueville. Ὁ Rouqueville, οὗ ἔχομεν τὰ γνωστὰ τοῖς πᾶσιν ἔργα, ἀπὸ Πατρῶν κάλλιον ἠδύνατο ἵνα συνεννοῆται καὶ εὐχερέστερον μετὰ τοῦ ἐν Ἄρτῃ ὑποπροξένου, ὅστις ἐτύγχανε καὶ ἀδελφὸς αὐτοῦ διὰ τὰ ἐν Ἑπιείρῳ καὶ δὴ διὰ τὰ τῆς κινήσεως τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ.

Ὁ ἐν Ἄρτῃ τῆς Γαλλίας πράκτωρ διοριζόμενος ὑπὸ τοῦ ἐν Κ/πόλει Γάλλου πρεσβευτοῦ ἔφερε τὸν τίτλον προξένου τῶν Ἀγ. Σαράντα (Santi Quaranta) τῶν Σαγιαδῶν (Sayadés) καὶ τῆς Πάργας (Lapargue).

Κατὰ τὸ 1814 μετὰ τινὰς, πολιτικῶν λόγων ἔνεκα, ἀνωμαλίας ἰδρύθη τέλος ὑποπροξενεῖον ἐν Ἄρτῃ, διευθυνόμενον μέχρι τοῦ 1822 παρὰ τοῦ προμνησθέντος Hugues Rouqueville, ὅτε πάλιν κατηργήθη, ἵν' ἀνασταθῇ κατὰ τῷ 1831 διορισθέντος τιτλούχου τῆς θέσεως ταύτης τοῦ φιλλέληνος Μαξίμου Raybaud.

Ἐκ τῆς Ἄρτης διενηργεῖτο εὐρεῖα ἐμπορία ξυλείας κυρίως ναυπηγησίμου.

(ἔσημειώθη τῷ Δεκεμβρίῳ 1927).

Ε΄.

ΚΙΧΥΡΟΣ = ΕΦΥΡΑ

Χαονία — **Χαονικός** παρὰ **Στεφάνῳ Βυζαντίῳ**, ὅστις διὰ τὸ **Χαονικός** προσάγει μαρτυρίαν τὸ χωρίον τοῦ **Ἑκαταίου** (ἐν *F. H. G.* I, 105) «ὁ δὲ κόλπος **Κιραῖος** καὶ τὸ πεδίων ἐν τῇ **Χαονικῇ**». Φίλτατος καθηγητῆς καὶ βιβλιοφύλαξ ὁ ἐν Ἀμβούργῳ **B. A. M.** [ueller] ἐν σ. 110—112 τοῦ περιοδικοῦ *Hermes* (1925) σπουδαίαν διόρθωσιν τοῦ κειμένου ἐπιφέρει καὶ πειστικῆν. Ἀντὶ τοῦ **Κιραῖος** κόλπος ἀναγινώσκει **Κίχυραῖος** . . . Ἀναγνωσθήτω τὸ παρὰ **Θουκυδῶ**: (Α΄. 46, 3) καὶ παραβληθήτω τὸ παρὰ **Στράβωνι** (Ζ, 324) «ἔπειτα ἄκρα **Χειμέριον** καὶ **Γλυκὸς** λιμὴν, εἰς ὃν ἐμβάλλει ὁ Ἀχέρων . . . ρεῖ δὲ καὶ ὁ **Θύαμις** πλησίον. Ὑπέρκειται δὲ τούτου τοῦ κόλπου **Κίχυρος**, ἢ πρότερον **Ἐφυρα**, πόλις **Θεσπρωτῶν**».

Πράγματι δὲ ὁ **Κίχυρος** ἦν υἱὸς βασιλέως τῶν **Χαόνων** . . . (ἐν κυνηγετικῇ ἐκδρομῇ) ἐτεθνήκει, οἱ δὲ **Χάονες** εἰς μνήμην αὐτοῦ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον ἐκεῖ τείχη περιεβάλλοντο¹ καὶ τὴν πόλιν ὠνόμασαν **Κίχυρον**, δηλοῦν τὴν πάλαι **Ἐφυραν**, ἢ κατὰ τὸν **Θουκυδίδην** **Ἐφύρην**.

Παραβληθήτω πρὸς τοῖς ἄνω ὑποδειγμένοις καὶ τὰ τοῦ **Σχολιαστοῦ** εἰς **Πινδάρου**, **Νέμ:** Ζ΄, 52, ἐνθα βεβαιοῦται ὅτι «**Ἐφυρα** τὸ ἀρχαῖον, **Κίχυρος** τὸ μεθύστερον ὄνομα».

(ἐσημειώθη τῷ Δεκεμβρίῳ 1927).

¹) Ἀνάγνωθι τὴν λ: **Kichyros** ἐν *Lex: G. gr. u. römischen Mythologie* τοῦ **Roscher**.